

Soortenexplosie door aangepast beheer duingebied

Drinkwater en natuur versterken elkaar

Meer dan 20 jaar geleden begon Evides Waterbedrijf met het herinrichten van haar waterwingebied op Goeree-Overflakkee. Met als doel: hogere natuurwaarden en een robuuste drinkwatervoorziening. Samen met onderzoeksinstituut KWR maakte het drinkwaterbedrijf een herstelplan en onderzocht het effect van de aanpassingen. De resultaten zijn indrukwekkend!

Evides heeft sinds 1934 een waterwinning in de Middel- en Oostduinen, aan de westzijde van het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee. Het 205 hectare tellende duingebied is eigendom van Evides, dat het gebied sinds 2005 samen met Natuurmonumenten beheert. De ontwikkelingen in deze duinen vormen een goed praktijkvoorbeeld van hoe waterwinning en natuurbeheer op een succesvolle manier hand in hand kunnen gaan.

Duininfiltratie

Aanvankelijk werd in de duinen bij Ouddorp alleen natuurlijk duinwater opgepompt, dat daarna naar de drinkwaterzuivering ging. Al na enkele jaren was de drinkwatervraag op het eiland zo groot, dat aanvulling nodig was voor deze zoetwaterbron in de duinen. Het nabijgelegen Haringvlietwater werd als infiltratiewater ingezet. De manier waarop de waterwinning destijds was ingericht, verstoorde

‘DE KERN IS DAT WE DE
BELANGEN VAN DE NATUUR
BOVENAAN HEBBEN GEZET’

de waterhuishouding en verrijkte het gebied met nutriënten uit het aangevoerde Haringvlietwater. Met negatieve gevolgen voor de natuurontwikkeling. Dat kon anders.

Drinkwater op een eiland

‘Drinkwatervoorziening goed regelen op een eiland zoals Goeree-Overflakkee is uitdagend werk’, aldus Martijn Groenendijk, manager Productie Drinkwater bij Evides en verantwoordelijk voor de drinkwaterlocaties. ‘Zout of zilt water is hier nooit ver weg, en dat is niet gunstig voor de productie van drinkwater. In zo’n geval ben je extra zuinig op alle zoetwaterbronnen die je tot je beschikking hebt. De duinen zijn daarbij een belangrijke buffer. Als bescherming tegen het zoute water vanuit zee én als een ondergrondse reserve van zoet water. Tegelijkertijd zijn de duinen een belangrijke natuurlijke filter. Voor ons als drinkwaterbedrijf is het essentieel dat de duinen in goede staat zijn en blijven.’

Aangepast beheer

Omdat het belang van hoogwaardige duinnatuur steeds meer voorop is komen te staan, begon Evides al in 1997 met het gedeeltelijk

Martijn Groenendijk, Evides.

aanpassen van de waterwinning bij Ouddorp. Groenendijk: ‘Vanaf 1999 is de gehele inrichting van het waterwinsysteem diepgaand veranderd door de toepassing van het concept ‘Oppervlaktewater Infiltratie Nieuwe Stijl’. Dit ging gepaard met herstelmaatregelen en intensief natuurbeheer. Deze herinrichting is in 1999 ook vastgelegd in een aangepaste grondwateronttrekkingsvergunning van de provincie Zuid-Holland. Belangrijk uitgangspunt: de herinrichting moest leiden tot een aanzienlijke verbetering van de natuur. De effecten van deze veranderingen hebben wij 20 jaar lang gemonitord.’

Het doel van de herinrichting en het natuurbeheer in de Middel- en Oostduinen was om voedselrijke omstandigheden terug te dringen, zodat de natuurlijke duinflora weer de ruimte zou krijgen.

Marten Annema (Evides) bij een infiltratieplas in de duinen.

Daarnaast was het de bedoeling het duingebied, en met name de duinvalleien, vochtiger te maken.

Natuurbelangen voorop

Terreinbeheerder Marten Annema van Evides was vanaf het eerste begin al betrokken en zag met eigen ogen het resultaat. Hij vertelt hoe dat in zijn werk ging: 'De kern is dat we de belangen van de natuur bovenaan hebben gezet. We zuiveren nu het aangevoerde Haringvlietwater voordat het naar de duinen gaat, om de voedingsstoffen, vooral fosfaten, alvast uit het water te halen. Op het gebied van grondwaterpeilbeheer hanteren we zomers lage peilen en 's winters hoge, zoals het in de natuurlijke situatie zou zijn. Dat is eigenlijk precies andersom als je vanuit het oogpunt van de drinkwatervoorziening zou willen. We onttrekken immers niet meer net zoveel water als wij nodig hebben, maar zoveel als de natuur aankan. Dit kan overigens alleen omdat we hebben geïnvesteerd in een aanvoerleiding vanuit onze drinkwaterzuiveringslocatie Berenplaat bij Spijkenisse naar Goeree, om bij de hoge vraag in het zomerseizoen voldoende drinkwater te blijven leveren aan de inwoners van dit eiland.'

Meanderende waterpartijen

Annema vervolgt trots: 'De vroeger kaarsrechte infiltratiekanalen hebben een meer natuurlijke vorm gekregen, meanderend en met glooiende oevers. Verder laten wij ook Charolais-koeien in ons gebied grazen om de verruiging tegen te gaan. En we hebben de voedselrijke bovenlaag van de grond verwijderd door middel van plaggen, waardoor we het teveel aan in de bodem opgeslagen voedingsstoffen hebben verminderd. Al met al hebben deze maatregelen enorm veel succes gehad: méér zelfs dan we verwacht hadden.'

Waterstandsregime op maat

Maatwerk bij het beheer van de waterpeilen in de infiltratieplassen en bij de inzet van drains heeft sterk bijgedragen aan een stabiel waterregime met een natuurlijke, seizoensmatige fluctuatie. De Middel- en Oostduinen zijn dankzij deze maatregelen in hun geheel natter geworden, wat met name een positieve invloed heeft op de planten die afhankelijk zijn van de grondwaterstand. Deze grondwaterafhankelijke planten, zoals veel soorten orchideeën, komen nu veel meer voor.

Groenendijk: 'We hebben deze resultaten samen met onze partners behaald. Er is intensief overlegd en samengewerkt met de provincie Zuid-Holland, de gemeente Goeree-Overflakkee, Natuurmonumenten en omwonenden. Dankzij deze partijen was dit resultaat mogelijk!'

Wat is het mooiste resultaat van de aanpak?

Annema: 'De zeer grote biodiversiteit die we hebben vastgesteld, vind ik het mooiste. Ik loop hier al wat langer mee en heb meegeemaakt dat we nog één orchidee van één soort telden. Twee decennia later staan er vele duizenden orchideeën van in totaal veertien soorten. Als je naar de Rode Lijst-soorten kijkt, zie je iets soortgelijks: toen we in 1990 begonnen met het aangepaste beheer, kwamen hier 20 planten voor die op de Rode Lijst van bedreigde soorten stonden. Inmiddels komen hier meer dan 70 soorten van die lijst voor. Allemaal op een natuurlijke manier 'aan komen waaien'. En gebleven, doordat we de juiste omstandigheden hebben gecreëerd: we hebben niets geplant of gezaaid.'

Groenendijk: 'Het ecosysteem is robuuster geworden en daarmee ook de drinkwatervoorziening. We hebben het innamepunt in het Haringvliet naar het oosten verplaatst, zodat we ook in de toekomst, als de sluizen op een kier gaan, voldoende zoet water hebben om te infiltreren in de duinen. En door de aanvoer van water van de Berenplaat zijn we minder afhankelijk van de duinwaterwinning. Daardoor kunnen we het ons veroorloven in droge perioden minder water aan de duinen te onttrekken, wat weer gunstig is voor de natuur. We voldoen ook ruimschoots aan de voorwaarden uit de onttrekkingsvergunning en de provincie Zuid-Holland heeft zich zeer tevreden getoond met de resultaten. De inwoners van Goeree zijn verzekerd van voldoende schoon drinkwater 'van eigen eiland'. Maar het mooiste is natuurlijk dat we hier nu beschikken over een uniek nat duingebied, op het gebied van flora het meest soortenrijke van Nederland! En doordat het gebied opengesteld is, kan iedereen daarvan genieten.'

'WE ONTTREKKEN NIET ZOVEEL
WATER ALS WIJ NODIG HEBBEN, MAAR
ZOVEEL ALS DE NATUUR AANKAN'
